

”Fem reflexioner kring äktenskapet”

Personliga betraktelser i Katolskt Magasin till Nordisk katolsk familjekongress 14-16 maj 2010 av diakon Göran Fäldt. Med tillstånd av Katolskt Magasin.

”Som änglar i himlen ”

Varför dölja ett barns kön - för omvärlden - och kanske länge för barnet självt? När två föräldrar offentliggör en avsikt att inte tala om för någon om barnet är en flicka eller en pojke menar man något och vill stå för något. Är det då bara fråga om att fördröja utvecklingen av könsrollerna eller handlar det om en idealiserad människosyn? Kanske en uppfattning som närmar sig synen på änglarna så som den är känd i kyrkans historia? I den har änglarna oftast förmodats vara könlösa. Sammanfaller dagens genusteorier i själva verket med ett förändligt synsätt på det kroppsliga eller uttrycker de en flykt från verkligheten?

Änglarna har kommit till oss genom judendomen. Ofta har vi omvandlat dem till undermedvetna drömmar eller symboler för kampen mot det Onda, vars meningslösa utbrott av grymhet skrämmer oss.

Men om änglarna faktiskt har kommit till oss, så måste de finnas i någon konkret gestalt, annars är de rena abstraktioner. De oräkneliga skarorna av dessa mystifierande gestalter har oftast antagits sakna könslig skillnad. De flesta kända änglarna har dock undantagsvis uppfattats som manliga. Några få kvinnliga änglar känner vi också i Bibeln, som i Sakarja 5:9, ”*när jag sedan lyfte upp mina ögon, fick jag se två kvinnor komma fram, och vinden fyllde deras vingar*”. Av det skälet har det i all fall under medeltiden diskuterats om de utför sexuella handlingar för att frambringa fler änglar, eller om Gud skapat

dem alla på en gång i det antal som behövs för att leda och beskydda oss. På detta område finns visserligen en tro i Kyrkan, men ingen lära, även om försök gjorts.

Är det denna änglalika, könlösa sexualitet som skulle vara den högsta formen för mänsklig sexualitet – en ren och över all självtillfredsställande sexualitet stående sexuell förening? Man måste ju ändå få fråga föräldrar till ett ”könlöst” barn, vilken sexuell identitet detta barn ska få när det växer upp.

Kristus säger i Markus 12:23, som svar på frågan om vem av sju bröder det blir som på uppståndelsens dag ska få den kvinna som hustru, som de alla under jordelivet varit gifta med och som överlevt dem alla, att ingen av dem kan räkna med att få henne som hustru. *”När de har uppstått gifter de sig inte och blir inte bortgifta utan är som änglar i himlen (12:25), svarar Kristus.*

Man har ju under kyrkans historia många gånger antagit att änglar står högre på nådens steg än människan och att människan bara genom att förringa värdet av sin egen kroppsliga gestalt kan komma Gud närmare. Ett sådant förnekande av skapelsens ordning har alltid visat sig var till stor skada. Människans kropp och hennes sexualitet är god, eftersom den kommer ur Skaparens hand! Om målet för människans vandring mot Gud är den mystiska föreningen i extas, så måste det ske genom människans totala kroppslighet! Den extas som Bernini fångat i Teresas av Jesus anletsdrag och kroppsliga hållning representerar den katolska helhetssynen på kropp och ande i ett fulländat konstnärligt uttryck. Ängeln genomborrar synbarligen både hennes själ och kropp med gudomlig kärlek och helgonet tar emot den gudomliga kysen i en extas av mänsklig kärlek.

Kunde Jesus mena att människans jordiska lycka i kärleken skulle vara mindre än änglars himmelska? Eller menade han kanske snarare att den lycka änglarna har i skådandet av Gud också är vår genom att vara varandra kompletterande i två kön, förenade genom den

gudomliga nåden? Något annat kan vi väl ändå inte tro och inte kan vi väl heller tycka, att ett litet barns kön behöver hemlighållas? Men vi kan gärna meditera över änglar, människor och sexualitet och bejaka Guds vishet och skönheten i Hans skapelse. Skillnaden mellan könen behöver inte utjämnas utan bör alltid lågmält få framträda som olika och som komplement till varandra.

KM n:r 9/2009

Äktenskapets stigmata: gifta par i Bibeln och i Kyrkan.

Den som ska predika om äktenskapet upptäcker snart att det inte vimlar av romantiska historier i evangelierna, i breven eller i apostlagärningarna. NT är de celibatäras bok, också när man talar om den kristna familjen. Det är egentligen en intressant iakttagelse, eftersom äktenskapet som förbund vilar på Guds instiftelse redan i gammaltestamentlig tid. GT:s äktenskapsberättelser är sällan en inspirerande andlig läsning för äkta par i vår tid, med undantag av Tobits bok. Många av de centrala gestalterna i Bibelns heliga berättelser lider antingen av barnlöshet eller lever i arrangerade äktenskap. När vi kommer till tidig kristen tid i Europa, ser vi i historien bara politiska äktenskap. De är de enda vi känner väl till, eftersom litterära källor för vanliga par är så sällsynta.

Efter dem kommer den långa raden som tagit doket i en orden som änkor. Handlar det om passioner, så slutar de ofta olyckligt, som Abelard och Heloise. Heliga par under medeltiden får väldigt många barn, som Ludvig den Helige i Frankrike, andra inga barn, som t.ex. den tyske kejsaren Henrik II och Kunigunda från Bamberg. Som änka

blir hon nunna, som död helgonförklarad. Andra får barn men inga pojkar och försöker lösa sina äktenskap med Kyrkans hjälp, men förlorar. Kung Filip August av Frankrike gifter sig politiskt med sin danska prinsessa men sätter henne i klosterfängelse och får barn med en annan. Var det första äktenskapet fullbordat? Drottningen säger ja, kungen nej, Kyrkan stöder drottningen, kungen hotar Kyrkan och påven exkommunicerar de kungatrogna biskoparna. Äktenskapets oupplöslighet kan inte ens påven upplösa.

Det hela ser rätt så sorgligt ut. Äktenskapets välsignelse leder i biblisk beskrivning inte automatiskt till lycka, enhet och många troende barn för ett växande Guds folk. Det är strid, det är svärd och förräderi. Inte så konstigt, tänker man, att de djupast troende, i regel dras till det celibatära livet. Bara där kan man leva helt enligt evangeliets radikala krav, lydnaden inför Gud, överlåtelsen, korset och barnaskapet. ”Gud upphöjde den helige Franciskus som vandrade *fattigdomens och ödmjukhetens väg till den evangeliska fullkomlighetens höjder*”, säger en prefation på en festdag. *Den evangeliska fullkomlighetens höjder* – man frågar sig: finns dessa höjder verkligen inte också i äktenskapets sakrament, kan inte Gud upphöja också de gifta paren, så som Han upphöjde Franciskus? Om Han gör det, vilka stigmata har Kristus gett gifta? Hur ser det oblodiga stigmatat ut för de gifta kristna?

Kanske är det så, att de celibatära finns där för att visa att också äktenskapet i all dess okontrollerbara variation och rikedom, till skillnad från det enkla och ensidiga celibatära livet, kan nå ”den evangeliska fullkomlighetens höjder”. Det har ofta sagts att vigningens sakrament till ämbete upphöjer människan mer än de gifta på grund av kallelsen till apostolat. Men också gifta har ett vigningens sakrament. Kyrkan har tyvärr ofta missat att visa dem, att deras liv i konsekvens med Kyrkans lära också är deltagande i apostolatet.

Få celibatära har tänkt så mycket på förbundet mellan mannen och kvinnan som påven Johannes Paulus II. Han som inte bildade familj

har lett tusentals gifta fram till att förstå den religiösa rikedom i enheten mellan människans två varandra attraherande poler, det manliga och det kvinnliga, och deras naturliga frukt, familjen. När han säger att Gud är närvarande i varje livsskapande akt mellan människor på ett väsensskilt sätt i förhållande till alla andra livsskapande akter i naturen, öppnar han våra ögon till att se en djupare sanning. Ordagrant säger han i Gratissimam sane (1994): ”*I stället vill vi betona att Gud själv är närvarande i mänskligt faderskap och moderskap på ett helt annat sätt än i hans närvaro i alla andra exempel på födande på denna jord*”.

Varje sanning är både smärta och lycka. Denna smärta och lycka är det äktenskapliga, oblodiga stigmatat Kristus ger de verkligt gifta. Äktenskapet lever - fullkomligt och upphöjt - i den Brudgum som i lidandets smärta älskar sin Brud, Kyrkan. De gifta kristnas liv är också apostolat.

KM n:r 1/2010

Familjerna är Europas rikedom – illusion eller verklighet?

I en intervju med Katolskt Magasin i januari 2010 uttryckte jag oro över en ”antilivsmentalitet”. Det var inte en rent subjektiv farhåga föranledd av vissa samtida, sociokulturella observationer kring aborter eller t.ex, Folkhälsoinstitutets strategier mot klamydia. Jag menar absolut inte att vifta bort det. Ortodoxe teologen Jean Breck (New York och Paris, 2005) nämner siffran 1.25 miljoner aborter per år i USA. Det kan man inte ljuga om. Man ljuger inte heller om

Auschwitz, som Williamson. Men när storsäljaren Richard Dawkins identifierar en person som ”en gen som överförts till en annan gen” får hans läsare på köpet en förenklad, materialistisk människosyn till buds, så fjärran som tänkas kan från den katolska kristna förklaringen av människan som en person som en ”enhet av kropp och ande”, som Paulus VI och Johannes Paulus II förklarar det.

Varför bekymra sig om familj och fostran av barn när framtidens kloningsinstitut kan producera den livsvolym som upprätthållandet av en grön välfärdstillväxt kräver? President Obama har på nyåret markerat en politisk vilja att göra alla genusfrågor överordnade varje moralisk tveksamhet kring genusöverskridande genom att utnämna en i media känd man, som genom operation blivit kvinna, till hög tjänsteperson i den federala regeringen. Samkönade par kan förmodas bli framtidens markörer. Infertilitet är inte bara ofrivillig utan likvärdig med fertilitet, eftersom liv kan produceras ”on line”. Det är ”signalen”. Vartenda kristet institut som sedan inte uppvisar politisk korrekthet kan härefter känna sig observerat och kartlagt för sina ”åsikers” skull. Så ser religionsförföljelsen ut i vår tid.

Förklaringen till att Europa, statistiskt sett, går sin befolkningsmässiga undergång tillmötes som historisk och betydande kultur måste hypotetiskt sökas i just synen på hur viktigt eller oviktigt nytt mänskligt liv egentligen är. Individuellt kan ju människor få ut en hel del av livet som det är: upplevelser, sociala kontakter, stämningar och fysiska utmaningar, spänning! Varför binda sig vid en viss äktenskaplig trohet och kärlek till familj, när världen ändå lever vidare?

Demografin säger att en befolkning lever vidare med 2,1 barn per kvinna i fertil ålder. Hur ser Europas födelsetal (2004) ut per fertil kvinna? Storbritannien, 1.74, Nederländerna, 1.73, Tyskland, 1.37, Italien 1.33, Spanien, 1.32 and Grekland, vår kulturs vagga,

1.29. Siffrorna kommer från Överrabbin Jonathan Sacks (Rabbin Lord Sacks, England), 2010. Sverige har samma år 1.75 och 2008, 1.9, enl. SCB, Statistisk Årsbok). Det är klart att jag är ”oroad” – djupt oroad – men inte uppgiven! Familjerna är ju Europas rikedom. Visst, eftertanken säger att massor av människor har urusla erfarenheter av familj. Förr fick man dessutom familj oplanerat och halvt frivilligt. Nu bestämmer man. Är det inte bättre?

Men hur mycket roligare blir det med ”life on command”? Hur länge håller det? Är vi uppriktiga förstår vi hur tacksamma vi egentligen måste vara för alla våra familjer som lever med Gud som Hans sanna medarbetare - både de äldre och de yngre!

Jag tror egentligen att ”kärlek och liv” är – hårt arbete! Men varför inte? Det är att vara med i Herren Jesu Kristi frälsningsverk och den vägen att vandra måste per definition innebära någon form av självupppoffrande kärlek.

(Not. Sveriges reproduktionstal enl. SCB: 2004 1,752, 2005 1,769, 2006 1,854, 2007 1,879, 2008 1,907).

KM n:r 2/2010

Kärlek och Liv - människans vackraste projekt.

Vi lever i en tid av lovprisning av Skapelsens skönhet och beundran av dess ändamålsenlighet och balans. Våra tankar och visioner når längre ut och längre in i Guds skapelse än någonsin tidigare i historien tack vare människans geni och förmåga att samla, utveckla och tillämpa kunskap. Det biologiska livet,

liksom det materiella, ger oss inre bilder som både driver oss framåt och passiverar oss till betraktare. Samtidigt faller en tidspessimistisk skugga över skapelsens autonoma dynamik: i vårt miljömedvetande hänger skapelsen på en skör tråd.

Bilder i alla dess tekniskt sofistikerade former gör oss till bildkonsumenter. Mitt i detta överbud av digitalt seende upplever många sin egen tillvaro som i grunden meningslös, i betydelsen utan mål eller syfte. Många undrar, trots fascinationen över tillvaron, över själva ”vitsen” med Skapelsen. Varför har Gud gjort allt detta? Den stora utmaningen, trots alla överväldigande tecken omkring oss, tycks paradoxalt nog vara att kunna se en Guds plan och kunna lita på Gud!

Om vi inte kan stanna upp och försöka förstå att tillvaron i sig är ett budskap från Gud, och inte bara människoproducerade bilder, finns risken att världen blir som en teaterscen, där vårt liv utspelas i en slags uppgiven tristess - som Shakespeare säger i Macbeth: *”en skugga blott, som går och går, är livet; en stackars skådespelare som larmar och gör sig till en timmas tid på scenen och sedan ej hörs av. Det är en saga berättad av en däre. Låter stort, betyder intet.”* (Akt V, scen V, Hagströms övers.).

Var och en ser naturligtvis faran i att se tillvaron bara i bilder. Tänk bara på den pandemiska barnpornografen! Kränkande bilder är ett elakt virus för hela den mänskliga personen – värre än alla andra virus för kroppen! Också när den fulländade konstnärliga bilden skänker glädje och inspirerar, vet vi att det är en övergående upplevelse. En bild är trots allt bara en avbild, men människan som person i hela sin ofattbara värdighet är den enda trovärdiga bilden av Gud!

Att se ett människobarn i 18:e havandeskapsveckan på en bild av den store svenske fotografen Lennart Nilsson är en upplevelse av helt annat slag än att bära ett barn, få ett barn och leva med ett barn, att som mamma och pappa fostra ett barn.

Att bli förälskad i någon är inte samma erfarenhet som att leva tillsammans med någon i kärlek ett helt liv. Den andre kan inte vara bara en bild, en stundens tjusning, utan en person med andliga och inre egenskaper och gåvor, talanger men också karaktärsfel.

Att ge sig själv till denna andra person! Att våga det! Det är kärlek! Att vara reservationslöst och ömsesidigt beroende av varandra och kunna offra sig själv för den andre – det är kärlek!

Det påstås ofta, med en inte alltid så ofarlig ton av självömkan, att vi lever i en stressad tid. Stress kan vara både negativ och positiv. Den kan vara farligt destruktiv för ett gift par. Men det är inte själva livsrytmen som är avgörande för ett lyckligt eller mindre lyckligt liv, utan den tid människor - i alla åldrar - ger sig själva för att tänka efter före och grunda sina

beslut på medvetenhet om konsekvenserna av sina beslut. Mitt i sin känslomättade längtan måste hon *umgås* med sitt kloka förnuft och hämta råd. Hon måste ge bönen dess dagliga tid för att stå emot frestelserna.

Någonting djupt mänskligt behandlas nu som i alla tider alltför summariskt och överlägset, för att inte säga högmodigt: människans förnuft och viljekraft. Vi lever i en slags fixarmentalitet. Allt fixar sig, allt ordnar sig, utan riktiga ansträngningar och eftertanke. Vi ska tro på våra drömmar, vi ska förverkliga det vi brinner mest för. Visst, det är roligt att se och möta entusiaster, men samtidigt svårt att trösta de besvikna, de som inte förstår varför de vackra planerna inte lyckades.

Det viktiga är inte att leva lång eller kort tid, strängt och fattigt eller rikt och generöst, långsamt eller snabbt, utan att ta tid att lyssna på förnuftet som Gud utrustat oss med. Inte minst när man vill gifta sig och få familj. Ett par måste veta vad de ska samtycka till i sin vigning till varandra som döpta och kristna.

De kristna makarna vet på något sätt att de samverkar med Guds skapande av nytt mänskligt liv, att de är livets tjänare, att de står vid sidan av Guds Moder själv, när hon svarar Gud, ”Jag är Herrens tjänarinna. Må det ske med mig som du har sagt (Luk 1:38)”. Ängeln kommer med budskapet från Gud, han bär hennes svar tillbaka till Gud. Gud sammanför, människan samtycker...

Biskoparna i koncilium undervisade och ville beskriva äktenskapet på ett mindre tekniskt och juridiskt sätt än vad som tidigare varit Kyrkans språk. Under Pius XI:s pontifikat hördes

många röster som önskade en starkare betoning av kärlekens roll i äktenskapet.

Paulus VI ville också han tala om den äktenskapliga aktens två grundläggande betydelser, den förenande och den barnalstrande som lika viktiga och varandra komplementära. Med konciliets ord beskrev han äktenskapet som en ”gemenskap i kärlek och liv”.

Kyrkan talar också i dag i en anda av hopp och tillförsikt om människans framtid. Alla kan uppfatta hennes profetiska röst och säga ja till människans vackraste projekt – att som medansvariga tjäna Gud i Hans underbara skapande kraft, i en ”livsbejakande kärleksgemenskap”(jfr *Kyrkan i världen av i dag*, n:r 48), det kristna äktenskapet.

KM n:r 5/2010

Vägen framåt – kyskhetens sexualitet.

Det evangeliska kyskheten kan aldrig vara enbart teoretisk utan fordrar alltid samverkan mellan vilja och förstånd. Varje människa upptäcker i takt med sin utveckling att hon är en både andlig och sexuell, skapad, varelse. Kraften inom henne som man och som kvinna är en av Skaparen från början inbyggd fortplantningskraft, som verkar i hela hennes person

och som fordrar hennes aktiva behärskande. Den evangeliska kyskheten bygger på den fulla insikten om denna krafts betydelse i relation till det andra könet, d.v.s. insikten om den sexuella skillnaden i människan som konstituerande eller genetiskt ofrånkomlig. För att denna kraft ska brukas på rätt sätt säger det evangeliska kyskhetsrådet, enkelt sammanfattat, om än inte alltid lätt att rätta sig efter, ungefär följande: känna men inte röra, se men inte titta, upptäcka men inte utforska, tänka men inte dagdrömma, samtala men inte förleda eller förledas. Det evangeliska rådet att öva kyskhetens dygd är varje människosjäls kostnadsfria psykoterapeut. Om själen missar den avtalade tiden går hon gärna och förtröstansfullt till biktens sakrament!

När människan först i sin ungdom och senare i äktenskapets gemenskap lärt sig att med kyskhetens andliga nåd kontrollera fortplantningens biologiska kraft har hon nyckeln till sina beslut i frihet, d.v.s. förmågan att i den ömsesidiga kärlekens gemenskap bestämma omständigheterna och tiden för sin sexuella förening med den andre och för öppenhet för barn. Den frivilligt valda jungfruligheten för mannen och kvinnan ”för himmelrikets skull (Mt 19:12)” fordrar också samma frihet för beslutet.

Varje tid ställer med sina kulturella uttryck kyskhetens utövare inför samma oundvikliga utmaningar eller till och med frestelser. Provocerande och överraskande ord eller bilder borrar sig lätt genom den försvarslöse och utlöser den naturliga kraften, innan den fångas upp av medvetenheten om deras konsekvenser. Kyskhetens roll är att genom ständig

övning övervinna framför allt hastigt uppkomna impulser som verkar på de kroppsliga sinnena och därigenom bevara sexualitetens helighet. Den förtrycker inte den naturliga kraften genom självbestraffning eller utplånar den genom att osynliggöra den. Den evangeliska kyskheten tar hänsyn till den kristna livskallelsen i dess helhet och leder genom mognad till helighet. ”Ett fattas dig”, sade Jesus till den rike unge mannen. ”Gå och sälj allt du har och ge till de fattiga; då får du en skatt i himlen. Kom sedan och följ mig (Mk 10:21)”. Samma självuppoffring är nödvändig för leva i och erfara ”kyskhetens sexualitet”. Det är inte förmätet att eftersträva fullkomlighet, eftersom Kristus vill ge människan heligheten som gåva. Därför ser Jesus ”med kärlek” på den unge rike mannen, när han talar till honom.

Heligheten är viktigare än att vara lekman, gudsvigd, diakon, präst eller biskop, säger Antoine-Joseph Léonard (Karmel 2, 2010). Heligheten är egentligen en form av kärleksfullt tjänande, en gemensam kallelse för alla och det enda kristna framgångskriteriet. ”Jag har inte kommit för att bli tjänad”, säger Kristus, ”utan för att tjäna”. Det betyder inte att det apostoliska, celibatära, ämbetet och nunnans och munkens vinning inte är viktiga. Dessa är ren, exklusiv och självuppoffrande tjänst för Guds folk. Utan detta ämbete finns inte det glada budskapets förkunnelse eller firandet av Kristi sakrament. Ur denna förkunnelse och ur dess förklaringar frigörs människan till helighet. Ämbetet är alltså utövande av kärlek. Därför är synden mot Anden och heligheten så mycket farligare och svårare, när de som vigts till tjänst inte utövar den evangeliska kyskheten.

Föräldrar som i äktenskapet bejakar kyskhetens sexualitet fostrar sina barn precis genom detta faktum och genom sin livsmelodi. Det är när denna diskreta undervisning inte når barnen som barnen känner sig osäkra och söker sig till andra rådgivare, sådana som inte älskar dem utan som bara vill lösa deras problem. Den kille eller tjej som smyger iväg till ungdomsmottagningen för att fråga om sex döljer sin oro och osäkerhet för föräldrarna och vill inte bli upptäckt eller ertappad. I stället för förtroendet för föräldrarna smyger sig de vita lögnerna in och undergräver familjens gemenskap och enhet. Sådana ögonblick i barnens liv måste varje förälder vara beredd på och kunna gå in i med sin kärlek och erfarenhet. Barn och ungdomar *vill* att föräldrar lägger sig i vad de gör och därför måste föräldrar i dag också känna att Kyrkan ger dem sitt stöd som uppfostrare. Föräldrar har rätt att utöva sin föräldraauktoritet och, när det anser det vara nödvändigt, bestämma vad deras barn får göra och inte göra.

Sexliberalismens största skada är att döda sexualiteten. Bikinibaddräkten och topless var sexuella bomber, som för ett halvt århundrade sedan sprängde det som de ville visa upp. Den naturliga återhållsamheten och blygsamheten chockades och säckade ihop som en ballong. I tiden sammanföll sexbomben med provsprängningen av vätebomben över Bikiniöarna i Stilla Havet i maj 1956. Bikinibomben var historiens kraftigaste sprängning. Bortsett från namnet Bikini finns inget samband mellan dessa händelser, men de illustrerar ömsesidigt allvaret och hotet mot människan som art.

Man bör allvarligt lyssna till Kyrkans hela förklaring av den äktenskapliga och sexuella etiken, precis som påven Benedikt XVI understryker och som våra biskopar betonar i herdabrevet till den nordiska katolska familjekongressen. Kyrkan som profet måste räkna med att bli motsagd, men hon blir det därför att denna världen inte vill ta emot sanningen. Därför är vi våra nordiska biskopar tack skyldiga för deras mod och klokhet att försvara och förklara Kyrkans obrutna lära. Äktenskapet, barnens uppfostran och familjelivet har Kyrkans stöd.

KM n:r 6/2010

